

Βασικές αρχές για το ρόλο των δικηγόρων

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΑΛΕΞΙΑΔΗ
Καθηγητή Εγκληματολογίας Α.Π.Θ.

Τα Ηνωμένα Έθνη αποφάσισαν, το 1950, να διοργανώσουν διεθνή συνέδρια, ανα πενταετία, με μόνιμο γενικό θέμα «Η Πρόληψη του Εγκλήματος και η Μεταχείριση των Εγκληματιών». Στο πλαίσιο αυτό, το έβδομο Συνέδριο του Ο.Η.Ε., (Μιλάνο, 1985), εξέδωσε την υπ' αριθ. Ε. 18 Απόφαση για το «Ρόλο των Δικηγόρων», η οποία συνιστά στα Κράτη-Μέλη να μεριμνούν για την προστασία της ελεύθερης άσκησης των δικηγορικών καθηκόντων, την παροχή τεχνικής βοήθειας και την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας στην έρευνα και στην εκπαίδευση των δικηγόρων.

Η Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος, στην ένατη σύνοδό της (Βιέννη, 1990) κατάρτισε ένα «Σχέδιο Απόφασης» με τίτλο «Βασικές Αρχές για το ρόλο των Δικηγόρων», το οποίο υιοθέτησε το όγδοο Συνέδριο των Η.Ε., από ένα προοίμιο και είκοσι εννέα συνολικά άρθρα κατανεμημένα σε οκτώ ενότητες. Οι ενότητες αυτές αφορούν τα εξής θέματα: Πρόσβαση σε δικηγόρους και νομικές υπηρεσίες, ειδικές εγγυήσεις σε θέματα ποινικής δικαιοσύνης, προσόντα και εκπαίδευση, καθήκοντα και ευθύνες, εγγυήσεις για την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, ελευθερία έκφρασης και σύναψης ενώσεων, επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και πειθαρχικές διαδικασίες

Ένας από τους σκοπούς που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945) είναι η επίτευξη διεθνούς συνεργασίας προς επίλυση των διεθνών προβλημάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και ανθρωπιστικής φύσης και η προαγωγή και ενθάρρυνση του σεβασμού προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες για όλους τους ανθρώπους χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας (άρθρ. 1, παρ. 3).

Προς ικανοποίηση αυτού του σκοπού το ενδιαφέρον στράφηκε και υλοποιήθηκε προς δύο κατευθύνσεις:

Η πρώτη εκδηλώθηκε πολύ ενωρίς με την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία υιοθετήθηκε με τη γνωστή Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης 217 Α' (III) της 10ης Δεκεμβρίου 1948.

Η δεύτερη κατεύθυνση στόχευε στην αντιμετώπιση του εγκλήματος και, ειδικότερα, προς την πρόληψη του εγκλήματος, τη μεταχείριση των

εγκληματιών και την ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση της ποινικής δικαιοσύνης. Προς τούτο τα Ηνωμένα Έθνη αποφάσισαν, στα 1950, να αναλάβουν το έργο της Διεθνούς Ποινικής και Σωφρονιστικής Επιτροπείας (διακυβερνητικού οργανισμού που είχε ιδρυθεί το 1875) και να διοργανώνουν διεθνή συνέδρια ανά πενταετία, με μόνιμο γενικό θέμα «Η Πρόληψη του Εγκλήματος και η Μεταχείριση των Εγκληματιών». Το πρώτο των συνεδρίων αυτών έγινε το 1955 στη Γενεύη και το πιο πρόσφατο, όγδοο συνέδριο, το 1990 στην Αβάνα.

Οι δύο πιο πάνω κατευθύνσεις δεν άργησε να συναντηθούν. Η κοινή διαπίστωση ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα προσβάλλονται ιδιαίτερα στο πλαίσιο της αντεγκληματικής πολιτικής και της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης κατέστησε σκόπιμο τα εγκληματολογικά συνέδρια των Ηνωμένων Εθνών να ασχοληθούν με θέματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους πιο πάνω τομείς. Μ' αυτό το πνεύμα τα τελευταία των συνεδρίων των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών ασχολήθηκαν με την οργάνωση θεσμών της ποινικής δικαιοσύνης, από τη λειτουργία των οποίων θα προέκυπτε καλύτερη και αποτελεσματικότερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι, ήδη το πέμπτο συνέδριο (Γενεύη 1975) είχε υιοθετήσει με απόφασή του έναν «Κώδικα Συμπεριφοράς των Οργάνων Επιβολής του Νόμου», δηλ. των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (υιοθετήθηκε με την Απόφαση 34/169 της 17ης Δεκεμβρίου 1979 της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., η οποία άλλωστε είχε συστήσει το θέμα προς συζήτηση με την Απόφασή της 3453 (XXX). Επίσης, ύστερα από σύσταση της Επιτροπής για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος, που διατυπώθηκε κατά την τέταρτη σύνοδό της με τίτλο «Ανθρώπινα Δικαιώματα κατά την απονομή της Δικαιοσύνης» (έγγραφο E/CN.5/536, κεφ. VI) και έγινε αποδεκτή από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του Ο.Η.Ε. (Απόφαση 2075, LXII, παρ. 2), τα προπαρασκευαστικά συνέδρια και η γενική εισήγηση της Γραμματείας προς το έκτο Συνέδριο του Ο.Η.Ε. (Καράκας 1980) συνέστησαν προς αυτό την επεξεργασία και εφαρμογή νέων κανόνων και οδηγιών κατευθύνσεων ή αρχών στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης (έγγραφο της Γραμματείας με τίτλο «United Nations Norms and Guidelines in Criminal Justice: from Standardsetting to Implementation. Working Paper», A/Conf. 87/8, 23 June 1980), όπου γίνεται μνεία και του ρόλου των δικηγόρων. Ακολουθώντας την ίδια γραμμή το έκτο Συνέδριο, αφενός με ιδιαίτερη απόφασή του (Απόφαση αριθμ. 12) επανήλθε στη διάδοση και εφαρμογή του «Κώδικα Συμπεριφοράς των Οργάνων Επιβολής του Νόμου» και αφετέρου με άλλη απόφασή του (Απόφαση αριθμ. 16) καθόρισε ένα σύνολο «Εγγυήσεων προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστών και προς βελτίωση της επιλογής και εκπαίδευσης των δικαστών και των εισαγγελέων».

Παράλληλα η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. με τρεις αποφάσεις της (αριθμ. 3218 (XXX), αριθμ. 3453 (XXX) και αριθμ. 31/85 της 13ης Δεκεμ-

βρίου 1976) ζήτησε από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (W.H.O.) να επεξεργαστεί (λόγω αρμοδιότητας) ένα κείμενο για το ρόλο του ιατρικού προσωπικού στην απονομή της δικαιοσύνης, γεγονός που οδήγησε στην καταγραφή ενός συνόλου «Αρχών Ιατρικής Ηθικής αναφορικά με το Ρόλο του Ιατρικού Προσωπικού, ιδιαίτερα των Ιατρών, στην Προστασία των Κρατουμένων και των Καταδίκων κατά των Βασανιστηρίων και άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας», που υιοθετήθηκε κατόπιν από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. με την Απόφασή της 37/194 της 18ης Δεκεμβρίου 1982.

Με συνέπεια προς τη μέχρι τότε τακτική, το έβδομο Συνέδριο (Μιλάνο 1985) επανήλθε στο θέμα της ανεξαρτησίας των δικαστών και υιοθετήθηκε με απόφασή του (Απόφαση αριθμ. D.2) ένα σύνολο «Βασικών Αρχών για την Ανεξαρτησία των Δικαστών» (που έγινε αποδεκτό από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. με την Απόφασή της αριθμ. 40/32), ενώ το όγδοο Συνέδριο (Αβάνα 1990) επανήλθε στον εισαγγελικό θεσμό και με ιδιαίτερη απόφασή του (Απόφαση C.26) υιοθέτησε ένα σύνολο «Κατευθυντηρίων Γραμμών για το Ρόλο των Εισαγγελέων» (μετάφρασή τους στην ελληνική δημοσίευσε ο Α. Μεταξάς στα ΠοινΧρ ΜΒ΄, 1992, σελ. 345 επ.).

Παράλληλα προς το ενδιαφέρον για τους αστυνομικούς, τους γιατρούς, τους εισαγγελείς και τους δικαστές, η προσοχή στράφηκε και προς τους δικηγόρους ως παράγοντες ορθής απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και προστασίας κατ' αυτήν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πέραν των προηγούμενων γενικών αναφορών, αυτοτελή απόφαση, την Απόφαση αρ. E.18, για το «Ρόλο των Δικηγόρων» έλαβε το έβδομο Συνέδριο του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών (Μιλάνο 1985), της οποίας το κείμενο έχει ως εξής:

«Απόφαση αριθμ.Ε.18. Ο ρόλος των δικηγόρων

Το Έβδομο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών,

Έχοντας υπόψη ότι ένα δίκαιο και ορθό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης και η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών εξαρτώνται από τη συμβολή των δικηγόρων και των μελών του δικαστικού σώματος,

Έχοντας επίσης υπόψη ότι ο ρόλος των δικηγόρων και ο ρόλος των μελών του δικαστικού σώματος αλληλοσυμπληρώνονται αμοιβαία και αλληλουποστηρίζονται ως συστατικά μέρη του ίδιου συστήματος της δικαιοσύνης,

Αναγνωρίζοντας ότι η κατάλληλη προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών απαιτεί όπως όλα τα πρόσωπα έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες που παρέχονται από δικηγόρους, οι οποίοι είναι

ικανοί να ασκούν αποτελεσματικά τον ρόλο που τους πρέπει στην υπεράσπιση των εν λόγω δικαιωμάτων, και να συμβουλεύουν και να εκπροσωπούν τους πελάτες τους σύμφωνα με το νόμο και τα καθιερωμένα επαγγελματικά πρότυπα και κρίση, χωρίς ανάρμοστες παρεμβάσεις από οποιαδήποτε κατεύθυνση,

Έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι οι δικηγορικοί σύλλογοι και άλλες επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων έχουν να διαδραματίσουν ένα ζωτικό ρόλο και ευθύνη προς προστασία και υπεράσπιση των μελών τους ενάντια σε ανάρμοστους περιορισμούς ή παραβιάσεις, καθώς επίσης και να στηρίξουν την επαγγελματική ηθική τους,

Πιστεύοντας ότι το νομικό επάγγελμα πρέπει να υπηρετεί κάθε τμήμα της κοινωνίας και ότι οι δικηγορικοί σύλλογοι έχουν ευθύνη να συνεργάζονται ώστε οι υπηρεσίες των δικηγόρων να είναι διαθέσιμες για όλους εκείνους που έχουν την ανάγκη τους,

1. Συνιστά ότι τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να μεριμνούν για την προστασία των δικηγόρων της πράξης ενάντια σε ανάρμοστους περιορισμούς και πιέσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους·

2. Ζητεί από τον Γενικό Γραμματέα να παράσχει στα ενδιαφερόμενα Κράτη Μέλη όλη την τεχνική βοήθεια που είναι αναγκαία για την επίτευξη των στόχων που περιγράφονται πιο πάνω·

3. Επίσης ζητεί από τον Γενικό Γραμματέα να ενθαρρύνει τη διεθνή συνεργασία στην έρευνα και στην εκπαίδευση των δικηγόρων, με τη συνδρομή, ειδικότερα, περιφερειακών ινστιτούτων για την πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των εγκληματιών·

4. Ζητεί από την Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος να μελετήσει το προκείμενο ζήτημα λαμβάνοντας υπόψη την εργασία που ήδη έχει γίνει και να ετοιμάσει μία έκθεση για το ρόλο των δικηγόρων·

5. Ζητεί όπως το Όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών και οι παρασκευαστικές αυτού συναντήσεις επεξεργαστούν περαιτέρω τα θέματα αυτά».¹

Όπως συνάγεται από το κείμενο της πιο πάνω απόφασης το θέμα δε θεωρήθηκε εξαντλημένο αλλ' αντίθετα, λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσίασε και των ζητημάτων που ανέκυψαν, συστήθηκε να επανεξεταστεί και να αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων και στο επόμενο όγδοο Συνέδριο. Ενόψει τούτων, η Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος (του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του

1. Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milan, 26 August - 6 September 1985, U.N. New York 1986. σελ. 87, 88.

Ο.Η.Ε.) στην ένατη σύνοδό της (Βιέννη, 5-16 Φεβρουαρίου 1990) κατάρτισε ένα «Σχέδιο Απόφασης» (έγγρ. E/AC.57/1990/L.21, 14 Φεβρουαρίου 1990) με τίτλο «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων» το υπέβαλε το όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών (Αβάνα, 26 Αυγούστου - 6 Σεπτεμβρίου 1990), το οποίο την υιοθέτησε με την Απόφασή του αριθμ. Β.3. Η εν λόγω απόφαση υιοθετεί σε Παράρτημα τις «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων», στις οποίες προηγείται Προοίμιο και ακολουθεί ένα σύνολο είκοσι εννέα άρθρων κατανεμημένων σε οκτώ ενότητες. Το κείμενό τους έχει ως εξής:

«Απόφαση αριθμ.Β.3. Βασικές Αρχές για το ρόλο των δικηγόρων

Το Όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών,

Επικαλούμενο το «Πλάνο Δράσης του Μιλάνου» που υιοθετήθηκε από το Έβδομο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών και εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση με την απόφασή της 40/32 της 29 Νοεμβρίου 1985,

Επικαλούμενο επίσης την απόφαση αριθμ. 18 του Εβδόμου Συνεδρίου (1985) με την οποία το Συνέδριο συνέστησε στα Κράτη Μέλη να μεριμνούν για την προστασία των δικηγόρων της πράξης ενάντια σε ανάρμοστους περιορισμούς και πιέσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,

Σημειώνοντας με εκτίμηση το έργο που πραγματοποιήθηκε, σε υλοποίηση της απόφασης αριθμ. 18 του Εβδόμου Συνεδρίου, από την Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος, από την διαπεριφερειακή προπαρασκευαστική συνάντηση για το Όγδοο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών με θέμα τους κανόνες και τις κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών στην πρόληψη του εγκλήματος και την ποινική δικαιοσύνη και στην εφαρμογή και στις προτεραιότητες για περαιτέρω θέσπιση προτύπων, και από τις περιφερειακές προπαρασκευαστικές συναντήσεις για το Όγδοο Συνέδριο,

1. Υιοθετεί τις «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων» που περιέχονται στο παράρτημα της παρούσας απόφασης·

2. Συνιστά τις «Βασικές Αρχές» για εθνική, περιφερειακή και διαπεριφερειακή υλοποίηση και εφαρμογή, λαμβανομένων υπόψη των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών συνθηκών και παραδόσεων κάθε χώρας·

3. Καλεί τα Κράτη Μέλη να λαμβάνουν υπόψη και να σέβονται τις «Βασικές Αρχές» στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής τους·

4. Επίσης καλεί τα Κράτη Μέλη να καταστήσουν τις «Βασικές Αρχές» γνωστές στους δικηγόρους, στους δικαστές, στα μέλη των εκτελεστικών τμημάτων της κυβέρνησης και του νομοθετικού σώματος, καθώς και στο κοινό γενικά·

5. Περαιτέρω καλεί τα Κράτη Μέλη να πληροφορούν το Γενικό Γραμματέα κάθε πέντε χρόνια, αρχίζοντας από το 1992, για την πρόοδο που επιτυγχάνεται προς εφαρμογή των «Βασικών Αρχών», περιλαμβανομένων της διάδοσής τους, της ενσωμάτωσής τους στην εσωτερική νομοθεσία, πρακτική, διαδικασίες και πολιτικές, των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο και της βοήθειας που μπορεί να είναι αναγκαία από τη διεθνή κοινότητα, και ζητεί από το Γενικό Γραμματέα να αναφέρει σχετικά στο Ένατο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκλημάτων·

6. Κάνει έκκληση προς όλες τις Κυβερνήσεις να προωθήσουν σεμινάρια και εκπαιδευτικά προγράμματα σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο για το ρόλο των δικηγόρων και για το σεβασμό της ισότητας των προϋποθέσεων πρόσβασης στο νομικό επάγγελμα·

7. Παρακινεί τις περιφερειακές επιτροπές, τα περιφερειακά και διαπεριφερειακά ινστιτούτα για την πρόληψη του εγκλήματος και την ποινική δικαιοσύνη, τις ειδικευμένες οργανώσεις και άλλα ιδρύματα στο πλαίσιο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, άλλους σχετικούς διακυβερνητικούς οργανισμούς και μη-κυβερνητικούς οργανισμούς με συμβουλευτική ιδιότητα προς το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο να ενεργοποιηθούν προς εφαρμογή των «Βασικών Αρχών» και να πληροφορούν το Γενικό Γραμματέα για τις προσπάθειες που καταβάλλονται προς διάδοση και εφαρμογή των «Βασικών Αρχών» και την έκταση της εφαρμογής τους, και ζητεί από το Γενικό Γραμματέα να περιλάβει αυτές τις πληροφορίες στην εισήγησή του προς το Ένατο Συνέδριο (1995)·

8. Αναθέτει στην Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος να εξετάσει κατά προτεραιότητα τρόπους και μέσα για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της παρούσας απόφασης·

9. Ζητεί από το Γενικό Γραμματέα:

(α) Να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να επισύρει την προσοχή των Κυβερνήσεων και όλων των σχετικών οργανώσεων των Ηνωμένων Εθνών στην παρούσα απόφαση και να προβλέψει για την ευρύτερη δυνατή διάδοση των «Βασικών Αρχών»·

(β) Να περιλάβει τις «Βασικές Αρχές» στην επόμενη έκδοση του δημοσιεύματος των Ηνωμένων Εθνών που τιτλοφορείται «Ανθρώπινα Δικαιώματα: Συλλογή Διεθνών Κειμένων»·

(γ) Να θέσει στη διάθεση των Κυβερνήσεων, αν το ζητήσουν, τις υπηρεσίες ειδικών και περιφερειακών και διαπεριφερειακών συμβούλων για

να τις βοηθήσουν στην εφαρμογή των «Βασικών Αρχών» και να αναφέρει στο Ένατο Συνέδριο (1955) αναφορικά με την τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση που πραγματικά προβλέπεται:

(δ) Να αναφέρει στην Επιτροπή για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Εγκλήματος, κατά τη δωδέκατη σύνοδό της, για τα μέτρα που πάρθηκαν προς εφαρμογή των «Βασικών Αρχών».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων

Δεδομένου ότι στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945) οι λαοί του κόσμου διαβεβαιώνουν, μεταξύ άλλων, την αποφασιστικότητά τους να εγκαθιδρύσουν συνθήκες υπό τις οποίες θα διαφυλάσσεται η δικαιοσύνη, και διακηρύσσουν ως έναν από τους στόχους τους την επίτευξη διεθνούς συνεργασίας στην προώθηση και στην ενθάρρυνση του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες χωρίς διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας,

Δεδομένου ότι η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948) κατοχυρώνει τις αρχές της ισότητας ενώπιον του νόμου, το τεκμήριο της αθωότητας, το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, και όλες τις εγγυήσεις που είναι αναγκαίες για την υπεράσπιση οποιουδήποτε κατηγορουμένου για ποινικό αδίκημα,

Δεδομένου ότι το Διεθνές Σύμφωνο για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966) διακηρύσσει επιπρόσθετα το δικαίωμα του ατόμου να δικάζεται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο καθιδρυμένο από το νόμο,

Δεδομένου ότι το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1966) υπενθυμίζει την υποχρέωση των Κρατών κατά το Χάρτη να προωθούν τον οικουμενικό σεβασμό και τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών,

Δεδομένου ότι το Σύνολο των Αρχών για την Προστασία Όλων των Προσώπων που βρίσκονται υπό Οποιαδήποτε Μορφή Κράτησης ή Φυλάκισης (αποφ. Γεν. Συνέλευσης Ο.Η.Ε. 43/173) προβλέπει ότι κάθε κρατούμενο άτομο θα δικαιούται να έχει, να επικοινωνεί και να συμβουλευέται νομικό σύμβουλο,

Δεδομένου ότι οι Βασικοί Ελάχιστοι Κανόνες για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων (1955) συνιστούν, ειδικότερα, ότι η νομική βοήθεια και η εμπιστευτική επικοινωνία με συνήγορο θα πρέπει να εξασφαλίζεται για μη καταδικασμένους κρατούμενους,

Δεδομένου ότι οι Εγγυήσεις προς εξασφάλιση προστασίας εκείνων που αντιμετωπίζουν τη θανατική ποινή (1984) επαναβεβαιώνουν το δικαίωμα καθενός που είναι ύποπτος ή κατηγορείται για έγκλημα για το οποίο μπορεί να επιβληθεί θανατική ποινή, σε κατάλληλη νομική βοήθεια σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Αστικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966),

Δεδομένου ότι η Διακήρυξη των Βασικών Αρχών Δικαιοσύνης για τα θύματα του Εγκλήματος και της Κατάχρησης Εξουσίας (1985) συνιστούν να ληφθούν μέτρα σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο για την προώθηση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη και σε δίκαιη μεταχείριση, για αποκατάσταση, για αποζημίωση και για βοήθεια στα θύματα του εγκλήματος,

Δεδομένου ότι η κατάλληλη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών που δικαιούνται όλα τα πρόσωπα, είτε είναι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές, ή αστικές και πολιτικές, απαιτεί όπως όλα τα πρόσωπα έχουν αποτελεσματική πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες παρεχόμενες από ένα ανεξάρτητο νομικό επάγγελμα,

Δεδομένου ότι οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων έχουν να διαδραματίσουν ένα ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση επαγγελματικών προτύπων και επαγγελματικής ηθικής, στην προστασία των μελών τους από διώξεις και ανάρμοστους περιορισμούς και παραβιάσεις, στην πρόβλεψη νομικών υπηρεσιών για όλους που έχουν την ανάγκη τους, και στη συνεργασία με κυβερνητικούς και άλλους οργανισμούς για την προαγωγή των σκοπών της δικαιοσύνης και του κοινού συμφέροντος,

Οι «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων», που παραθέτονται πιο κάτω, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί για να βοηθήσουν τα Κράτη Μέλη στο καθήκον τους της προαγωγής και εξασφάλισης του πρέποντος ρόλου των δικηγόρων, θα πρέπει να γίνονται σεβαστές και να λαμβάνονται υπόψη από τις Κυβερνήσεις στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας και πρακτικής τους και θα πρέπει να γίνονται γνωστές στους δικηγόρους καθώς και σε άλλα πρόσωπα, όπως οι δικαστές, οι εισαγγελείς, τα μέλη της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, και στο κοινό γενικότερα. Αυτές οι αρχές θα πρέπει επίσης να εφαρμόζονται, κατάλληλα προσαρμοσμένες, σε άτομα που ασκούν τα καθήκοντα των δικηγόρων χωρίς να έχουν την τυπική ιδιότητα του δικηγόρου.

Πρόσβαση σε δικηγόρους και νομικές υπηρεσίες

1. Όλα τα πρόσωπα δικαιούνται να ζητούν τη βοήθεια δικηγόρου της επιλογής τους για να προστατεύει και θεμελιώνει τα δικαιώματά τους και να τα υπερασπίζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

2. Οι Κυβερνήσεις θα εξασφαλίζουν την ύπαρξη δραστηκών διαδικασιών και μηχανισμών για αποτελεσματική και ίση για όλους πρόσβαση σε δικηγόρους για όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται μέσα στην επικράτεια

και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους, όπως οι διακρίσεις λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής καταγωγής, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, γέννησης, οικονομικής ή άλλης κατάστασης.

3. Οι Κυβερνήσεις θα εξασφαλίζουν την ύπαρξη ικανοποιητικών πόρων και άλλων προσόδων για παροχή νομικών υπηρεσιών προς φτωχούς και, όπου είναι ανάγκη, προς άλλα μειονεκτικά άτομα. Οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων θα πρέπει να συνεργάζονται στην οργάνωση και παροχή υπηρεσιών, διευκολύνσεων και άλλων μέτρων.

4. Οι Κυβερνήσεις και οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων θα προωθούν προγράμματα πληροφόρησης του κοινού για τα νόμιμα δικαιώματα και υποχρεώσεις του και για το σημαντικό ρόλο των δικηγόρων στην προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών του. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίδεται στη βοήθεια προς φτωχά και άλλα μειονεκτικά άτομα, έτσι ώστε να καθίστανται ικανά να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και όπου είναι ανάγκη να ζητούν τη βοήθεια δικηγόρων.

Ειδικές εγγυήσεις σε θέματα ποινικής δικαιοσύνης

5. Οι Κυβερνήσεις θα εξασφαλίζουν ότι όλα τα πρόσωπα θα πληροφούνται αμέσως από τις αρμόδιες αρχές για το δικαίωμά τους να έχουν τη συνδρομή δικηγόρου της επιλογής τους μόλις συλληφθούν ή κρατηθούν ή όταν κατηγορηθούν για ποινικό αδίκημα.

6. Τα εν λόγω πρόσωπα τα οποία στερούνται δικηγόρου θα πρέπει, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες το επιβάλλει το συμφέρον της δικαιοσύνης, να δικαιούνται να έχουν δικηγόρο με εμπειρία και ικανότητα ανάλογη της φύσης του εγκλήματος που τους αποδίδεται για να τους παράσχει αποτελεσματική νομική συμπαράσταση, χωρίς πληρωμή από μέρους τους αν στερούνται επαρκών μέσων για την πληρωμή αυτών των υπηρεσιών.

7. Οι Κυβερνήσεις θα πρέπει περαιτέρω να εξασφαλίζουν ότι όλα τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται ή κρατούνται, με ή χωρίς ποινική κατηγορία, θα έχουν άμεση πρόσβαση σε δικηγόρο, και οπωσδήποτε όχι αργότερα από σαράντα οκτώ ώρες από τη στιγμή της σύλληψης ή της κράτησης.

8. Όλα τα πρόσωπα τα οποία συλλαμβάνονται, κρατούνται ή φυλακίζονται θα πρέπει να έχουν κατάλληλες ευκαιρίες, χρόνο και διευκολύνσεις για να δέχονται επισκέψεις από δικηγόρο, να επικοινωνούν και να συμβουλευούνται δικηγόρο, χωρίς καθυστέρηση, παρεμβολή ή έλεγχο, καθώς και υπό συνθήκες πλήρους εμπιστευτικότητας. Οι σχετικές συζητήσεις μπορεί να υπόκεινται σε οπτικό όχι όμως σε ακουστικό έλεγχο οργάνων εφαρμογής του νόμου.

Προσόντα και εκπαίδευση

9. Οι Κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα εξασφαλίζουν ότι οι δικηγόροι θα έχουν κατάλληλη εκπαίδευση και εξάσκηση και θα είναι γνώστες των ιδεωδών και των ηθικών καθηκόντων των δικηγόρων, καθώς και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών που αναγνωρίζονται από το εθνικό και το διεθνές δίκαιο.

10. Οι Κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα εξασφαλίζουν ότι δεν θα γίνονται διακρίσεις κατά κάποιων προσώπων αναφορικά με την εισαγωγή ή τη συνέχιση της άσκησης του νομικού επαγγέλματος, λόγω φυλής, χρώματος, φύλου, εθνικής καταγωγής, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσίας, γέννησης, οικονομικής ή άλλης κατάστασης, με μόνη εξαίρεση ότι η προϋπόθεση όπως ο δικηγόρος είναι υπήκοος της χώρας στην οποία ασκεί τη δικηγορία δε θα θεωρείται ότι συνιστά διάκριση.

11. Σε χώρες όπου υπάρχουν ομάδες, κοινότητες ή περιοχές των οποίων οι ανάγκες για νομικές υπηρεσίες δεν ικανοποιούνται, ιδιαίτερα όπου τέτοιες ομάδες έχουν διαφορετικές κουλτούρες, παραδόσεις ή γλώσσες ή υπήρξαν θύματα διακρίσεων στο παρελθόν, οι Κυβερνήσεις, οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλουν να παίρνουν ειδικά μέτρα για να παρέχονται ευκαιρίες σε υποψηφίους από αυτές τις ομάδες να εισέρχονται στο νομικό επάγγελμα και θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι θα παρέχεται σ' αυτούς εκπαίδευση κατάλληλη για τις ανάγκες των ομάδων τους.

Καθήκοντα και ευθύνες

12. Οι δικηγόροι οφείλουν να προασπίζουν σε κάθε περίπτωση την τιμή και την αξιοπρέπεια του επαγγέλματός τους ως ουσιαστικής σημασίας παράγοντες στην απονομή της δικαιοσύνης.

13. Στα καθήκοντα των δικηγόρων απέναντι στους πελάτες τους θα πρέπει να περιλαμβάνονται:

(α) Να συμβουλευθούν τους πελάτες τους για τα νόμιμα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους, και για τη λειτουργία του δικαϊκού συστήματος στο μέτρο που έχει σχέση με τα νόμιμα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πελατών·

(β) Να βοηθούν τους πελάτες με κάθε κατάλληλο τρόπο και να προστατεύουν τα συμφέροντά τους παίρνοντας νομικά μέτρα·

(γ) Να βοηθούν τους πελάτες ενώπιον των δικαστηρίων, δικαστικών επιτροπών ή διοικητικών αρχών, όπου αρμόζει.

14. Οι δικηγόροι, υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των πελατών τους και προωθώντας την υπόθεση της δικαιοσύνης, οφείλουν να επιδιώκουν την υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών που αναγνωρίζονται από το εθνικό και το διεθνές δίκαιο και οφείλουν σε κάθε περίπτωση να δρουν ελεύθερα και με επιμέλεια σύμφωνα με το νόμο και τα καθιερωμένα πρότυπα και τους κανόνες ηθικής του νομικού επαγγέλματος.

15. Οι δικηγόροι πρέπει πάντοτε με αφοσίωση να σέβονται τα συμφέροντα των πελατών τους.

Εγγυήσεις για την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος

16. Οι Κυβερνήσεις οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι οι δικηγόροι: (α) θα μπορούν να ασκούν όλα τα επαγγελματικά τους καθήκοντα χωρίς εκφοβισμούς, εμπόδια, παρενοχλήσεις ή ανάρμοστες παρεμβολές· (β) θα μπορούν να ταξιδεύουν και να συζητούν με τους πελάτες τους ελεύθερα τόσο μέσα στη χώρα τους όσο και στο εξωτερικό· και (γ) δεν θα υφίστανται ούτε θα απειλούνται με δίωξη ή διοικητικές, οικονομικές ή άλλες ποινές για οποιαδήποτε ενέργεια στην οποία προέβησαν σύμφωνα με τα καθιερωμένα επαγγελματικά καθήκοντα, πρότυπα και ηθικούς κανόνες.

17. Όπου απειλείται η ασφάλεια των δικηγόρων ως αποτέλεσμα της άσκησης των καθηκόντων τους, οι δικηγόροι θα πρέπει να προστατεύονται επαρκώς από τις αρχές.

18. Οι δικηγόροι δε θα πρέπει να ταυτίζονται με τους πελάτες τους ή με τις υποθέσεις των πελατών τους ως αποτέλεσμα της άσκησης των καθηκόντων τους.

19. Κανένα δικαστήριο ή διοικητική αρχή ενώπιον των οποίων αναγνωρίζεται δικαίωμα παράστασης δικηγόρου δε θα πρέπει να αρνείται σε δικηγόρο το δικαίωμα να εμφανιστεί ενώπιον τους για λογαριασμό πελάτη του, εκτός αν αυτός ο δικηγόρος έχει καταστεί ανίκανος σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και πρακτική και σύμφωνα με τις παρούσες αρχές.

20. Οι δικηγόροι δε θα πρέπει να φέρουν αστική και ποινική ευθύνη για συναφείς δηλώσεις οι οποίες γίνονται με καλή πίστη σε γραπτές ή προφορικές αγορεύσεις ή κατά τις επαγγελματικές εμφανίσεις τους ενώπιον δικαστηρίου, δικαστικής επιτροπής ή άλλης νομικής ή διοικητικής αρχής.

21. Αποτελεί καθήκον των αρμοδίων αρχών να εξασφαλίζουν στους δικηγόρους πρόσβαση στις αναγκαίες πληροφορίες, φακέλους και έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή τους ή να καθορίζουν επαρκή χρόνο

που θα επιτρέπει στους δικηγόρους να παρέχουν αποτελεσματική νομική συνδρομή στους πελάτες τους. Μια τέτοια πρόσβαση θα πρέπει να εξασφαλίζεται στον ενωρίτερο κατάλληλο χρόνο.

22. Οι Κυβερνήσεις θα πρέπει να αναγνωρίζουν και σέβονται το γεγονός ότι όλες οι επικοινωνίες και συζητήσεις μεταξύ των δικηγόρων και των πελατών τους στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης τους θα είναι εμπιστευτικές.

Ελευθερία έκφρασης και σύναψης ενώσεων

23. Οι δικηγόροι όπως και οι άλλοι πολίτες έχουν το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, της γνώμης, της σύστασης ενώσεων και των συγκεντρώσεων. Ειδικότερα, οι δικηγόροι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να παίρνουν μέρος σε δημόσιες συζητήσεις για θέματα που αφορούν το νόμο, την απονομή της δικαιοσύνης και την προώθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και να συνενώνονται ή να σχηματίζουν τοπικές, εθνικές ή διεθνείς ενώσεις και να παρακολουθούν τις συγκεντρώσεις τους, χωρίς να υφίστανται επαγγελματικούς περιορισμούς εξαιτίας της νόμιμης δραστηριότητας ή της συμμετοχής τους ως μελών σε ένα νόμιμο οργανισμό. Κατά την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, οι δικηγόροι θα πρέπει να συμπεριφέρονται πάντοτε σύμφωνα με το νόμο και τα καθιερωμένα πρότυπα και κανόνες ηθικής του νομικού επαγγέλματος.

Επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων

24. Οι δικηγόροι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε αυτο-διοικούμενες επαγγελματικές ενώσεις για την εκπροσώπηση των συμφερόντων τους, την προώθηση της συνεχούς εκπαίδευσης και άσκησής τους και την προστασία της επαγγελματικής τους ακεραιότητας. Η διοίκηση των εν λόγω επαγγελματικών ενώσεων θα πρέπει να εκλέγεται από τα μέλη τους και να ασκεί τα καθήκοντά της χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις.

25. Οι επαγγελματικές ενώσεις των δικηγόρων θα συνεργάζονται με τις Κυβερνήσεις για να εξασφαλίζεται ότι ο καθένας θα έχει αποτελεσματική και με ίσους όρους πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες και ότι οι δικηγόροι θα είναι σε θέση να συμβουλευούν και βοηθούν τους πελάτες τους σύμφωνα με το νόμο και τα καθιερωμένα επαγγελματικά πρότυπα και κανόνες ηθικής, χωρίς ανάρμοστες παρεμβάσεις.

Πειθαρχικές διαδικασίες

26. Κώδικες επαγγελματικής συμπεριφοράς για τους δικηγόρους θα καταρτίζονται από τα αρμόδια όργανα του νομικού επαγγέλματος, ή δια

της νομοθεσίας, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και τα έθιμα, και τα καθιερωμένα διεθνή πρότυπα και τους κανόνες της ηθικής.

27. Κατηγορίες ή καταγγελίες κατά δικηγόρων υπό την επαγγελματική τους ιδιότητα θα πρέπει να διερευνώνται ταχέως και δίκαια σύμφωνα με κατάλληλες διαδικασίες. Οι δικηγόροι θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα σε μια δίκαιη δίκη, περιλαμβανομένου του δικαιώματος να έχουν τη βοήθεια δικηγόρου της δικής τους επιλογής.

28. Οι πειθαρχικές διαδικασίες κατά δικηγόρων θα πρέπει να διεξάγονται ενώπιον μιας αμερόληπτης πειθαρχικής επιτροπής καθιδρυμένης από το νομικό επάγγελμα, ή ενώπιον μιας νομοθετημένης ανεξάρτητης αρχής, ή ενώπιον δικαστηρίου, και θα πρέπει να υπόκειται σε ανεξάρτητη δικαστική αναθεώρηση.

29. Κάθε πειθαρχική διαδικασία θα πρέπει να προσδιορίζεται σύμφωνα με τον κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς και λοιπά καθιερωμένα πρότυπα και κανόνες της ηθικής του νομικού επαγγέλματος και υπό το φως αυτών εδώ των αρχών».²

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την Απόφασή της 45/121 της 14ης Δεκεμβρίου 1990 (παρ. 3) ήδη ενέκρινε την πιο πάνω Απόφαση του 8ου Συνεδρίου του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη του Εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Εγκληματιών, με αντικείμενο τις «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων».

Στο σημείο αυτό θα ήταν σκόπιμο να υπογραμμιστεί ότι οι πιο πάνω Αποφάσεις των Συνεδρίων και οι αντίστοιχες Αποφάσεις των καταστατικών οργάνων του Ο.Η.Ε. οι οποίες τις ενέκριναν, απευθύνονται στο σύνολο των χωρών μελών του εν λόγω διεθνούς Οργανισμού με στόχο την καθολική αποδοχή τους προς εναρμόνιση των νομοθεσιών και της πρακτικής τούτων. Πρέπει, λοιπόν, να ληφθεί υπόψη η μεγάλη ποικιλία των πολιτιστικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών και άλλων αντιλήψεων που επικρατούν στα κράτη αυτά και το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξής τους, για να γίνει κατανοητό το γεγονός ότι ορισμένοι από τους κανόνες αυτούς μπορεί να αποτελούν ήδη παλιές κατακτήσεις στη χώρα μας. Τούτο, ωστόσο, δεν πρέπει να αποτελεί λόγο για τη μη αποδοχή και ενσωμάτωση στη νομοθεσία μας - χωρίς ή έστω με κάποιες προσαρμογές - συνόλων κανόνων, όπως οι «Βασικές Αρχές για το Ρόλο των Δικηγόρων». Άλλωστε, οι ελληνικές κυβερνητικές αντιπροσωπείες στα πιο πάνω όργανα του Ο.Η.Ε. τα έχουν ήδη εγκρίνει.

2. Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, 17 August - 7 September 1990, U.N. New York 1991, σελ. 117-123. Προς διευκόλυνση του αναγνώστη έχει προστεθεί μέσα σε αγκύλες η χρονολογία διεθνών κειμένων που μνημονεύονται πιο πάνω.